РІД НАШ КРАСНИЙ, РІД ПРЕКРАСНИЙ!

ОТЧИЙ ДІМ

ЧАСОПИС
РІК ЗАСНУВАННЯ 2002
СЕРПЕНЬ
Число 8 (164)
КИЇВ 2015

Видання товариства "Чернігівське земляцтво"

Чужих ран не буває

Так мислять активісти Прилуцького осередку нашого земляцтва, продовжуючи опікуватися пораненими в зоні АТО. І якщо раніше то були відважні воїни, вихідці з-над Удаю, то цього разу вони зігріли теплом сердець людину з іншого куточка України.

При черговому відвідуванні поранених, що знаходяться на лікуванні у київському військовому шпиталі, вони дізналися про тяжкопораненого Романа Гаврильчака – 31-річний офіцер в лежачому стані знаходився в інституті нейрохірургії ім. А.П. Ромоданова Академії медичних наук. У нього в трьох місцях перебитий хребет, тіло нижче грудей він не відчуває, але прагне одужати й повернутися в стрій. Отже, попереду тривале лікування, яке потребує й великої сили волі самого пораненого.

І от для підтримки морального стану Романа Івановича члени осередку долучилися до збору коштів з метою придбання для нього ноутбука. Ганна Метельська серед співробітників фірми "LUXOFT", де вона працює, зібрала 2815 гривень. Серед мешканців села Новосілки Вишгородського району активно попрацювала Валентина Гордієнко, в результаті чого в спільній скарбничці з'явилося 2000 гривень. Великий благодійний внесок зробили й співробітники Генеральної дирекції по обслуговуванню іноземних представництв, яку очолює Павло Кривонос.

І ось невелика земляцька делегація на чолі з Миколою Гордієнком вручила новенький ноутбук відважному воїну. Сталося це в той день, коли Романа Гаврильчака переводили для продовження лікування у львівський шпиталь. Ми впевнені, що наш благодійний дарунок обов'язково допоможе йому в одужанні.

Людмила ТИМОФІЄВА

Кожному мила своя сторона.
Г. СКОВОРОДА

У СЕРПНІ СВЯТКУЮТЬ СВІЙ ЮВІЛЕЙ:

БИКОВА Алла Феофілівна – 85-ліття. Народилася 3 серпня 1930 року в Прилуках. Працювала інженером-зварювальником у різних галузях, понад 27 років – у суднобудуванні.

КАЧУРА Аеліта Григорівна – 80-ліття. Народилася 1 серпня 1935 року в Семенівці.

КОКОТЮХА Василь Матвійович – 80-ліття. Народився 8 серпня 1935 року в с. Дорогинка Ічнянського р-ну. Протягом 32 років проходив службу на Закавказзі, у Краснодарському краї, на Чукотці та у Києві. Після звільнення у запас обіймав посаду головного інженера лабораторії Міністерства освіти і науки України. Підполковник. Відзначений багатьма нагородами.

МАКАРЕНКО Валентин Васильович – 80-ліття. Народився 11 серпня 1935 року в Корюківці. Художник. Ветеран праці.

МАКСИМОВ Ігор Олександрович – 80-ліття. Народився 11 серпня 1935 року в Одесі (проживав у с. Жукля Корюківського р-ну).

ГОЛОВЧЕНКО Валентин Васильович – 75-річчя. Народився 6 серпня 1940 року в м. Могилів-Подільський на Вінниччині, проживав у с. Бирине Новгород-Сіверського р-ну. Працював у органах прокуратури і юстиції, науковим консультантом у Конституційному суді України, старшим науковим співробітником Інституту держави і права НАН України. Нині – професор МАУП, має понад 200 наукових праць, у т.ч. 8 монографій. Кандидат юридичних наук, заслужений юрист України, член Спілки юристів України, асоціації викладачів права.

ШУЛАК Володимир Степанович – 75-річчя. Народився 17 серпня 1940 року в Семенівці. Все життя працював у конструкторському бюро літакобудування, потім у конструкторському бюро авіаційного приладобудування, пройшов шлях від інженера-технолога до головного технолога науково-виробничого об'єднання.

КОСИЙ Володимир Михайлович – 75-річчя. Народився 29 серпня 1940 року в с. Ковчин Куликівського р-ну. Працював начальником валютно-фінансового управління Міністерства закордонних справ України. Колишній Генеральний консул у Болгарії, консультант з валютно-фінансових питань в МЗС.

Ветеран дипломатичної служби.

ШИЛО Алла Федорівна – 70-річчя. Народилася 1 серпня 1945 року в с. Яблунівка Прилуцького р-ну. Працювала на різних посадах у департаменті кадрового забезпечення та персоналу в Секретаріаті Кабінету Міністрів України. Автор збірки віршів "Не ховай усміхнених очей". Нагороджена орденами княгині Ольги, Різдва Христового, почесними грамотами КМУ. Ветеран праці.

ШАХОВА Тамара Панасівна – 70-річчя. Народилася 10 серпня 1945 року в Новгород-Сіверську. Працювала провідним інженером патентного відділу Інституту надтвердих матеріалів ім. В.М. Бакуля НАН України. Патентний повірений України.

ГЛУХ Світлана Петрівна – 70-річчя. Народилася 11 серпня 1945 року в Чернігові. Професор Національної музичної академії ім. П. І. Чайковського, 25 років очолює проект "Нові імена України" у Фонді культури України. Народна артистка України, керівник програм, член редколегії Академії національного прогресу.

ДАНЕВИЧ Петро Миколайович – 65-річчя. Народився 1 серпня 1950 року в с. Новий Биків Бобровицького р-ну. Заступник голови Афгано-Чорнобильського братства "Побратими", перший заступник голови наглядової ради ВГКДО "Дніпровська Січ", генерал козацтва. Відзначений багатьма нагородами. Учасник ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС.

СОТНИЧЕК Тетяна Володимирівна – 65-річчя. Народилася 1 серпня 1950 року в Ічні. Працювала інженером-технологом ДП "Керамік плюс", технологом керамічної майстерні Києво-Печерської лаври.

СИТНІЧЕНКО Ніна Олександрівна – 65-річчя. Народилася 2 серпня 1950 року в с. Нова Басань Бобровицького р-ну.

КОЛЕСНИК Віктор Федорович – 65-річчя. Народився 9 серпня 1950 року в с. Озеряни Варвинського р-ну. Працював деканом історичного факультету Київського Національного університету імені Т.Шевченка. Доктор історичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України, член науково-методичної комісії з історії при Міністерстві науки і освіти України. Заслужений працівник освіти України, член правління Національної спілки краєзнавців України. Підготував 7 кандидатів наук. Нагороджений орденом "За заслуги" III ступеня.

РОЖОК Петро Іванович – 65-річчя. Народився 11 серпня 1950 року в с. Хороше Озеро Борзнянського р-ну. Директор ТОВ "Хороше озеро".

ГОНЧАР Микола Вікторович – 65-річчя. Народився 12 серпня 1950 року в с. Чемер Козелецького р-ну. Очолював Вище військове училище, був заступником міністра транспорту та зв'язку України. Директор науково-технічного центру, голова науково-технічної ради ВАТ "Укртелеком". Кандидат педагогічних наук, доцент, генерал-майор. Один із організаторів товариства "Чернігівське земляцтво", почесний член Ради товариства.

ГАРБУЗОВА Ганна Григорівна – 65-річчя. Народилася 14 серпня 1950 р. в с. Бригинці Бобровицького р-ну. Працювала бухгалтером фірми "Одяг".

ПІВЕНЬ Дмитро Іванович – 65-річчя. Народився 16 серпня 1950 року в с. Атюша Коропського р-ну. Працював у підрозділах МВС України фахівцем з обслуговування апаратури зв'язку та спеціальної техніки. Відзначений нагородами МВС.

ГОРОБЕЙ Володимир Іванович – 65-річчя. Народився 18 серпня 1950 року в с. Макіївка Носівського р-ну. Віцепрезидент акціонерної холдингової компанії АСХК "Сі Трайдент".

ЯНКОВА (ІСАЧЕНКО) Валентина Максимівна – 65-річчя. Народилася 18 серпня 1950 року в смт Холми Корюківського р-ну. Працювала заввідділом бухгалтерського обліку і звітності – головним бухгалтером РНБО. Нагороджена Почесною грамотою КМУ, подяками секретаря РНБО.

М'ЯГКИЙ Валерій Іванович – 65-річчя. Народився 30 серпня 1950 року в Щорсі. Заступник директора впроваджувально-виробничого ТОВ "Ватек".

ГРИНЬ Володимир Миколайович – 60-річчя. Народився 1 серпня 1955 року у Щорсі. Керуючий Броварської філії ВАТ "Райффайзен Банк Аваль".

СУНКО Анатолій Дмитрович – 60-річчя. Народився 1 серпня 1955 року в с. Олексіївка Корюківського р-ну. Працював головним спеціалістом Мінпромполітики, нині постійний представник АТ "Моторсіч" у Києві.

СЬОМІНА Тетяна Андріївна – 60-річчя. Народилася 15 серпня 1955 року в с. Червоне Чернігівського р-ну. Працювала бібліотекарем Центрального клінічного госпіталю прикордонної служби України.

ГАЙДУК Віктор Петрович – 60-річчя. Народився 23 серпня 1955 року в с. Озеряни Варвинського р-ну. Працював весь час пожежником.

ЗАПОРОЖЕЦЬ Віталій Миколайович – 60-річчя. Народився 28 серпня 1955 року в с. Сновське Щорського р-ну. Заступник голови Щорської райради.

ШЕКЕРА Олег Григорович – 60-річчя. Народився 30 серпня 1955 року у Прилуках. Директор інституту сімейної медицини Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика. Доктор наук, професор, полковник медичної служби. Автор понад 150 наукових праць, з яких 2 монографії. Очолює Міжнародну громадську організацію "Міжнародна асоціація "Здоров'я суспільства", обіймає посади головного редактора міжнародного науково-практичного журналу "Здоров'я суспільства". Відзначений бойовими нагородами.

ФЕЩЕНКО Ірина Анатоліївна – 55-річчя. Народилася 20 серпня 1960 року в Ніжині. Викладач фізики, вчитель вищої категорії середньої школа № 16 м. Києва.

Дорогі земляки!

Рада товариства "Чернігівське земляцтво" сердечно вітає вас із ювілеєм і зичить усім доброго здоров'я, великих успіхів у житті, оптимізму, сімейного щастя, невтомного добротворства в ім'я рідної землі.

Висока доля митця

Коли заходиш у затишне приміщення Українського Фонду культури, де під крилом видатного поета Бориса Олійника гуртуються десятки славнозвісних майстрів слова, художників, композиторів чи акторів, часто-густо можеш зустріти серед них і нашу землячку Світлану Глух.

Вічно рухлива, енергійна, наповнена якоюсь особливою зичливістю, вона виділяється відразу. А спілкування з нею – то завжди радість занурення в особливий високий світ мистецтва. Хай навіть не мовиться про специфіку класичної музики чи тонкощі фортепіанного виконання, що в наш складний, часом трагічний час всезагального отупіння цікавить хіба що людей вибраних. Бо навіть про якісь суспільні негаразди скаже Світлана Петрівна з тихою посмішкою на вустах: мовляв, людство переживало й не такі катастрофи, але ж відроджувалося й являло майбутньому і високе слово, і неповторну мелодію, отож і цього разу Україна вийде з борні ще сильнішою, ряснішою на таланти. А вже коли мова зайде про рідний Чернігів, де мала щастя народитися, її очі стають схожими на тихі деснянські плеса – бо то ж її рідна мала батьківщина, там неподалік білоруські пущі, звідки росте коріння батьківського роду. І хоча практично все життя народної артистки України, професора Національної консерваторії ім. Петра Чайковського зв'язане з Києвом, все ж перші кроки по землі майбутньої видатної майстрині залишилися таки на золотих деснянських пісках.

Доля українського творця завжди була непростою. Особливо коли доводилося бути першим у роду, коли серед попередників ніхто не жив у мистецькому світі. Та, мабуть, був особливий талант угадування доньчиної долі в її батьків, особливо небуденного Петра Клеоповича Черношеї, які запримітили в дівчинці музичний дар. Так і потрапила Світлана спершу до музичного училища ім. Р.М. Глієра, а згодом до Київської державної консерваторії. Так і народилася відома піаністка. Мабуть, встиг натішитися її батько успіхами доні, бо Господь подарував йому цілих сто літ життя! І це при тому, що на його долю випало не одне випробування. Саме він, кадровий зв'язківець, чергував на вузлі зв'язку Київського укріпрайону в трагічну ніч з 21 на 22 червня 1941 року. Коли ж у серпні того року було наказано закласти 30 ящиків вибухівки в підвали будинку військового округу, саме П. Черношею довелося прокладати телефонний провід для детонації. Тоді не підірвали приміщення, а коли повернулися в 1943 році, не знали схеми мінування й з великими труднощами розшукали воїна-зв'язківця, який і показав, де лежить вибухівка. Здавалося б, учорашній воїн розгубив чуття високого мистецтва, але вроджена інтелігентність, на щастя, не вивітрилася в кривавих боях.

Як солістка й ансамблістка, вона виступала в багатьох країнах світу. Як підрахували дотошні журналісти, її гру слухали президенти 29 країн. А що вже казати, скільки тисяч вдячних слухачів аплодували нашій землячці, скільки сил поклала Світлана Глух для того, щоб світ знав про Україну. Віртуозність володіння інструментом, вимогливий вибір творів для виконання, особлива м'якість проникнення в партитуру, широчінь діапазону – все це дало підстави численним рецензентам поставити її в ряд видатних майстрів. Про це кажуть хіба що пожовклі від давності афіші та програмки, а ще газетні статті та фотографії чарівної актриси.

А скільки хисту вклала Світлана Петрівна в те, щоб на повну силу зазвучали голоси видатних співаків! І був то не ремісничий промисел нинішніх естрадних "зірок", що плутаються в двох регістрах, глушать слухачів дев'ятибальними децибелами, записаними на студійні диски. Досить назвати тільки частину імен видатних майстрів музичного мистецтва – Степана Турчака, Євгенії Мірошниченко, Раїси Кириченко,

Миколи Кондратюка, Марії Стеф'юк, Гізелли Циполи, Дмитра Гнатюка, Діани Петриненко, щоб зрозуміти, на якому класичному рівні творила наша землячка як акомпаніатор. Недарма співак світової слави Анатолій Кочерга відзначав колись її уміння відчувати вокаліста кожним нервом. Його колеги теж відзначали великий такт артистки, що вміє виявляти індивідуальні якості співака і водночас тонко подати й свій хист.

Є в нашого народу мудре прислів'я: "Що посієш, те й пожнеш". Щоправда, згадують його здебільшого в контексті з хліборобською працею. Але в мистецтві теж є своє жнивування – коли ти частку власної душі віддаєш юним пошуковцям долі.

Світлана Глух і в цій справі виявилася на висоті. Свого часу в Українському Фонді культури була започаткована програма "Нові імена України". І авторитетний митець, незважаючи на зайнятість, буквально зажила цією ідеєю. Вона виховала понад чотириста музикантів, чимало з яких уже здобули визнання, удостоєні почесних звань, трудяться в мистецьких колективах України та за її межами. Досить назвати бодай імена народного артиста України, головного диригента Національної опери України Миколи Дядюри, співаків Оксани Дикої, Сусани Джамаладдінової (Джамали), Євгена Орлова тощо.

Шлях від концертмейстера столичної філармонії до професора консерваторії, пізнання земних континентів, безліч випробувань – і збережена велика душа, в якій є місце і для рідних та друзів, і для тих, хто прагне пізнати високий світ справжнього мистецтва. Її знають в Україні і світі, її імено записане на партитурі вічності. А це значить, що Світлана Глух, як музикант, відбулася.

Тож хай і далі буде Вам світло на душі, шановна землячко!

Леонід ГОРЛАЧ

Зустрічають криничани

Ічнянське об'єднання літераторів унікальне за своєю суттю – адже воно стало добрим домом для кількох десятків людей, що пробують свої сили в різних жанрах, що не пасують перед життєвими негараздами, а вірять у красиве, духовне майбутнє. Тому я завжди з радістю їду на творчі засідання земляків, серед яких маю стільки друзів, однодумців. Особливо коли в них гостюють відомі літератори – а це відбувається незрідка. Так завдяки ініціативі керівника колективу знаного письменника Станіслава Маринчика відбулися пам'ятні зустрічі з лауреатами Національної премії України імені Тараса Шевченка Леонідом Горлачем, Дмитром Івановим, Юрієм Мушкетиком, Василем Нечепою, їх колегами Олександром Забарним, Віктором Костюченком, Анатолієм Шкуліпою, Станіславом Шевченком та іншими.

І цього літнього дня, незважаючи на безперервний дощ, до бібліотеки імені Степана Васильченка зібралися криничани на зустріч із письменницею, головою Чернігівської обласної організації НСПУ Оленою Конечною. Для більшості присутніх, як і для мене, це було своєрідне відкриття митця, оскільки її ім'я ще не відоме широко.

Олена Конечна прозаїк, автор творів пригодницького характеру. Десять років вона працювала кореспондентом відділу права обласної газети "Деснянська правда". Була серед переможців Міжнародного конкурсу молодих літераторів "Гранослов – 99". Член Національної спілки письменників України.

Гостя прочитала кілька своїх оповідань, які вразили присутніх містичним змістом, змушують замислитися про наше буття, про стосунки між людьми, рідними, зрозуміти своє "я". Вони й викликали жваве обговорення.

Прозвітувала й юна школярочка Діана Швидченко – дипломант Ялтинського фестивалю поезії.

Пофортунило й мені. Дорогою з Києва написався вірш про дідуся, якого угледіла ранком у трамваї. Його зовнішність вразила мене своєю схожістю з художником Архипом Куїнджі. Я його й прочитала землякам.

На згадку про чудову зустріч Олена Наконечна подарувала бібліотеці й всім криничанам свої книги. А Станіслав Маринчик запевнив, що ічнянців чекають нові зустрічі з цікавими художниками слова.

Ольга ШТЕПА,
лауреат премії ім. Василя Чумака

Дипломна робота для Седнєва

Цього разу захищав дипломну роботу випускник художньої Академії 27-річний ровенчанин за походженням Іван Підгайний. Його пам'ятний знак присвячений перемозі 3-тисячного війська чернігівського князя Святослава Ярославовича над 12-тисячною половецькою ордою в 1068 році. Керівник роботи – очільник навчально-творчої майстерні Володимир Чепелик, видатний український скульптор, голова Національної спілки художників, лауреат Шевченківської премії.

Тема роботи випускником Академії була обрана не випадково – адже його керівник надає багато уваги Будинку творчості художників у Седневі, є активним організатором проведення культурно-мистецького свята "Седнівська осінь". Восени 2013 року він приїздив до чернігівських істориків для погодження питання, як реалізувати проект увічнення першої писемної згадки про Седнів. Згодом поміж студентів Академії відбувся конкурс проектів на втілення цієї історичної події, в результаті й виявилося, що найвдалішим був проект І. Підгайного.

Як відомо, перша літописна згадка про Сновськ – Седнів пов'язана саме з перемогою князівського війська над половецьким. У збірнику "Містечко над Сновом" відомий чернігівський історик Володимир Коваленко пише: "Святослав мав лише 3000 кінної дружини, і літописець відверто відзначає, що князь чернігівський не очікував зустріти такого численного ворога. Враховуючи, що сили сторін стали відомими супротивникам лише безпосередньо перед боєм, логічно припустити, що війська Святослава, які прийшли з Чернігова і, безперечно, тилом своїм спиралися на вали Сновська, за стінами якого сподівалися сховатися в разі поразки, стояли на седнівських кручах, з висоти яких і побачили ворога, що за чисельністю вчетверо переважав їх. Затьмарені ейфорією легкої перемоги над набагато слабкішим супротивником, половці, вірогідно, легковажно поставилися до битви, і внаслідок рішучої кінної атаки Святославової дружини були скинуті до берега річки. Скупчившись на вузькій прибережній смузі, обмеженій з одного боку річкою, а з іншого – високою терасою, вони в тісняві (12000 кінноти!) не могли чинити серйозного опору менш численним, але більш організованим загонам чернігівців, і не мали іншого шляху для втечі, як через Снов. Враховуючи, що на той час (листопад) річка вже мала бути вкрита кригою, але занадто тонкою для такої сили людей і коней, неважко уявити собі картину подальшого тотального винищення загонів Шарукана".

Саме цю перемогу символізує шолом воїна княжої дружини, покладений на поле після завершення битви.

На захисті дипломної роботи, яка була оцінена на відмінно, були присутні заступник голови держадміністрації Чернігівського району Андрій Курданов, заступник голови Чернігівського районного відділення земляцтва Володимир Бандурко та автор цих рядків.

Валерій ДЕМЧЕНКО,
голова молодіжного
об'єднання земляцтва

І дощ не перешкода

Дощ не переставав другу добу. Можливо, організатори відзначення 425-ї річниці заснування села та 40-ліття відкриття школи й шкодували нишком, що обрали для святкування саме цей день, може, переживали: чи прийдуть гурбинчани на свято? Але де там! Прийшли. Та стільки, що у сільському Будинку культури важко було знайти бодай одне вільне місце. Багатьом довелося стояти, аби побачити все, що відбувалося на сцені та на екрані. То була вже завершальна частина великої хвилюючої програми.

Аспочатку в школі відбулася урочиста лінійка з нагоди ювілею навчального закладу. По-різному складалася доля острівця освіти, багато славних випускників пішло у світ із шкільних стін навіть за останні чотири десятиліття. Досить згадати відомого громадського діяча й журналіста Бориса Іваненка, олімпійського чемпіона, майстра спорту міжнародного класу Ігоря Рептюха, дев'ятьох докторів і кандидатів наук. Чимало з них і прибуло в цей день із різних країв, аби згадати минулі літа. Вітали їх і інших земляків нинішній та попередній директори Ольга Лещенко та Григорій Захарченко. За ними слово брали випускниця 1980-го року Світлана Лісова (Рябенко), першокласниця 1975-го року Світлана Мажуга, сільський голова Іван Дейнека, шановний земляк, перший заступник начальника Головного управління автоматики, телемеханіки та зв'язку держадміністрації залізничного транспорту України, керівник Срібнянського земляцького відділення Микола Поета, що до слова додав і вагомий подарунок школярам – комп'ютер.

Подією в історії села стала презентація на шкільній лінійці, а згодом і в Будинку культури, книги, виданої за кошти Миколи Поети, до якої увійшли два історичні дослідження: "Сказание о Гурбе" Є. Куценка та "Над Лисогором та Глинною" О. Вовка. І хоч її тираж невеликий, Микола Володимирович пообіцяв, що книгу одержить кожна гурбинська родина безкоштовно.

Велику радість гурбинчанам подарувало повідомлення сільського голови про те, що їхня сільська рада виграла грант програми розвитку ООН "Місцевий розвиток, орієнтований на громаду" в розмірі 205 тисяч гривень на встановлення нових енергозберігаючих вікон. Але умовою надання цих коштів є дольовий внесок сільської ради (60 тисяч) та громади в сумі 15 тис. гривень. І щоб не відкладати в довгий ящик справу, Іван Дейнека першим поклав до прозорої скриньки свій внесок. Не залишилися осторонь київський гість Микола Поета, освітянка Ольга Лещенко, інші земляки. А їх, поважних і відомих далеко за межами рідного села, було чимало. Микола Жиманъ колись багато років очолював місцевий колгосп, а Іван Лихогруд нині керує Срібнянською райдержадміністрацією, і на пенсії не сидить склавши руки голова ради ветеранів району Владислав Тимченко.

Історію кожного села пишуть люди. На жаль, більшість із них, прожившись відведені Богом літа, навіки відходить у непам'ять, а ті, що приходять їм на зміну, часом проходять байдуже навіть повз їх могили.

Але ж навіть назви населених пунктів походять від прізвищ далеких попередників. Не всі ж названі на честь якихось державних чи партійних зверхників, що насправді були катами народу. Тому таке одностайне схвалення в громади викликало звернення Миколи Поети – поставити пам'ятний знак на честь козака Гурби, який помер у 1615 році й похований десь неподалік від млина, що зберігся до цього часу. Слушним був і його заклик до керівників району та сільської влади перепоховати наших воїнів, які були розстріляні під час Другої світової війни в яру за селом. Зрештою, їм давно місце в меморіалі загиблим гурбинчанам.

Тепло сприйняли гурбинчани й привітання керівника райдержадміністрації Миколи Близнюка та голови райради Павла Кириченка, що високо оцінили роль сільської школи в підготовці справжніх громадян України.

Як підтвердження духовної сили сучасних Гурбинців, цього мальовничого села на півдні Чернігівщини, відбувся чудовий концерт, у якому взяли участь жіночий ансамбль, самодіяльні артисти Віра Бетченко, Лілія Пічкуренко, Ірина Мазина, Оксана та Аліна Вади, Василь Кухаренко та інші. А на додаток захоплені гурбинчани, ніби за велінням машини часу, перенеслися на десятиліття назад. Відеофільм, відзнятий ще на плівкову камеру кавалером ордена Трудового Червоного прапора Миколою Науменком (нині вже покійним), та фото з 40-річної історії школи, починаючи з її будівництва, змусив присутніх у залі і весело сміятися, і обговорювати якусь деталь, і вглядатися в себе, рідних, друзів, знайомих. А ще порівнювати, яким було життя школярів тоді й сьогодні. Згадували про піонерів при галстуках, дівчат у хустках, заквітчану червоними прапорами спартакіаду, згадували своїх вчителів, однокласників. Ті жваві спомини не припинилися й за столом із запахущою польовою кашею, до якого запросив земляків невтомний Микола Поета.

Сергій БЕБИК

ЯКЩО КРАЙ ТВІЙ

50 років минуло з того часу, як були знищені села Придніпров'я. Під проектоване Київське водосховище в Остерському районі потрапили села Окунинів, Старий Глибів, Новий Глибів, Сорокошичі.

В молоді роки не так часто згадуєш про ту трагедію, про той жах, який прийшлось пережити і лише з роками, з мудрістю прожитих літ подумки линеш в той край, де народився.

Знання історії свого рідного краю – основа міцної і довгої пам'яті, яка не дозволяє забути власне коріння, батьківський поріг, події, які примусили людей залишити своє гніздо. Незнання свого коріння розриває нитку між минулим і теперішнім, нищить національну спільність людей, що жили на одній території Придніпров'я, говорили однаковою мовою, співали пісні своїх предків, мали однакові звичаї, традиції, сповідували одну віру. Той край, де ти народився, люблять не за те, що він природно красивий, а за те, що він твій.

В історії сіл і міст України видання 1972 року вже зовсім не згадано жодне з придніпровських літописних сіл (Сорокошичі, Старий Глибів, Новий Глибів, Окунинів). Наказано забути!

Та хіба ж можна забути? Так хочеться знову повернутись туди, зустрітись зі своїми односельцями. Саме таке бажання наштовхнуло нас на проведення зустрічей з вихідцями знищених сіл. Перша зустріч відбулася у червні 2009 р. за ініціативи членів Товариства "Чернігівське земляцтво" в м. Києві Ганни Губар та Миколи Гуриненка. Біля віковічного дуба неподалік моря зібралися сотні колишніх мешканців села Окунинів, їх діти, онуки, правнуки. На зустріч були запрошені гості із затоплених сіл Старий Глибів, Новий Глибів, Сорокошичі, члени Товариства "Чернігівське земляцтво" у м. Києві. Це була хвилююча, радісна зустріч земляків зі сльозами на очах, але й з піснями, танцями, гумористами.

У червні 2010 року за ініціативи Володимира Йовенка та його побратимів із Нового та Старого Глибова зібралося близько 500 колишніх жителів, їх дітей, онуків, правнуків, гостей з інших знищених сіл. Були встановлені та освячені Хрести Пам'яті. В 2012 році на колишніх майже вікових кладовищах на кошти та за ініціативи братів Володимира та Віталія Йовенків та Миколи Музиченка побудували та освятили капличку на честь Успіння Божої матері на колишньому цвинтарі с. Новий Глибів, де й проходять основні зустрічі. Мабуть, саме глибина спільного генетичного коріння єднає між собою вихідців знищених сіл, які мешкають у різних куточках України і поза її межами, бо вже стало традицією кожного року проводити зустрічі земляків.

Цікавим і захоплюючим був і нинішній виїзд земляків до села Новий Глибів, яке повністю сховалось на дні моря. Ініціатором цієї зустрічі був, як завжди, Володимир Йовенко з командою однодумців. З великою радістю, як справжній господар, він зустрічав гостей, які прибули з різних куточків України. Щоб добратись до місця призначення, довелось пересісти з машин на трактори. Було неймовірно цікаво і дуже весело. Хороший настрій переповнював наші серця. На острові на березі моря нас частували смачною рибною юшкою і не тільки... Звучали українські народні пісні, вірші, навіть танцювали. На зустріч прибув співучий колектив з Києва ансамбль "Чарівниця", художній керівник якого Юрій Карнаух. До складу цього колективу входять вихідці з виселених сіл та інших районів Чернігівщини, яких, мабуть, об'єднало в Києві генетичне коріння та любов до української пісні.

Важливе враження і разом з тим велике хвилювання викликала подорож на моторних човнах по морю, по затоплених селах із зупинками на острові села Старий Глибів, де височить Хрест Пам'яті, та на острові Вовчі Гори села Окунинів. Було дуже зворушливо та плачевно. Скорботним моментом були ці відвідини.

Перебуваючи на острові свого дитинства в колі своїх земляків, Володимир Йовенко запропонував об'єднатись вихідцям із затоплених сіл і створити громадську організацію, метою якої було б зміцнення зв'язків з рідним краєм, вивчення його історії, збереження моральних цінностей та взаємопідтримка. Щоб спрямувати в організоване русло свою роботу, було запропоновано створити ініціативну групу, до складу якої б увійшли представники сіл Окунинів, Старий Глибів, Новий Глибів, Сорокошичі, Бондарі. Ідею підтримали і схвалили. Координатором обрали Володимира Йовенка.

Наближався вечір, але ніхто не поспішав додому. Неймовірне враження на представників земляцтва і гостей справила ця зустріч.

Ганна ГУБАР,
уродженка знищеного
села Окунинів

Згадати-щоб не забути

Ось і минула непомітно роковина відходу в інші світи нашого земляка, письменника Івана Михайловича Корбача. І ця дата ще раз нагадала нам, його друзям, як ми страшно збідніли...

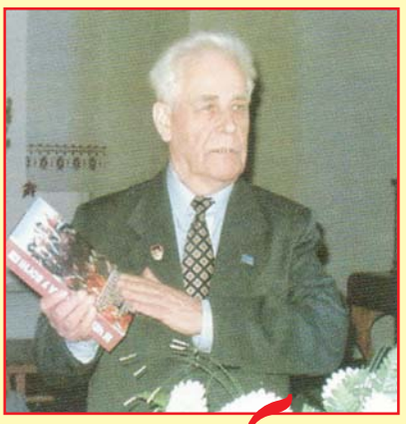

Пригадується перша зустріч із ним. У один із кабінетів видавництва "Українська преса", де я проходив стажування в столичній газеті, стрімко заходить невисокого зросту, з привітним обличчям і відкритою, доброю усмішкою незнайомий чоловік.

– Це спецкор "Правди України" – шепнув мені один із кореспондентів. – До речі, твій земляк.

– Вибачте, то ви з Мени? – підходжу до гостя після того, як він переговорив із одним з працівників.

– З якої Мени? – удавано здивовано вигукує і додає гордовито. – З князівської Березни!

– Князівської? – тепер уже я дивуюся. – Березна ж звичайне селище.

– Помиляєтесь, шановний, саме князівської. У свій час там жив син чернігівського князя Володимира Святослав Березненський, Ващижський, Всеволжський і усіх городів придесенських. Відносився до IX ступеня княжого роду...

Отоді ми й заприятелювали і це тривало до останніх днів його життя. Саме в одну із тих тривожних годин Іван Михайлович зателефонував мені:

– Над чим працюєш, козаче?

– Та труджуся над новим рукописом, – відповів я.

– А я оце сяду за стіл, візьму ручку, а рука тремтить, – сумно повідомив він. – А хотів же написати ще одну книжку про рідне Березне...

Не встиг написати. Хоча починав, мабуть, багато десятиліть назад, ще школярем, бо був свідком страшних подій. Фашисти, увірвавшись у Березне, на його околиці – на красному кладовищі – відразу розстріляли партійних і радянських активістів, військовополонених, циган, євреїв, місцеву інтелігенцію.

Ще й наступного дня на місці розстрілу ворушилася земля, чулися стогони.

Нині на тому місці стоїть пам'ятник скорботи. А Ваня Корбач після того звірства почав вести щоденник, бо замислив: колись Червона армія прожене людожерів із селища, тоді й напишу книгу про фашистський терор, а поки що, незважаючи на неволю, буду писати роман.

– Навіть назву йому придумав – "Життя", – усміхнувся Іван Михайлович. – Від того "романа" збереглося два шкільних зошити українсько-російською мовою...

Життя внесло корективи, і до писання книг Іван Корбач повернувся через багато років. Коли йому виповнилося сімнадцять з половиною літ, райвіськкомат вручив повістку. Після навчального полку, де майбутніх солдатів нещадно ганяли по сопках, у вересні 1944 року його відправили в Польщу, де перебували війська 2-го Білоруського фронту. Там він закінчив курси молодших командирів і став сержантом у взводі автоматників. Почалися важкі, кровопролитні бої. Коли в травні 45-го пролунав на весь світ радісний клич "Перемога", почувався щасливим.

– Розумієш, – казав часом мені, – просто не міг повірити, що уцілів у жорстокій м'ясорубці війни. З нашого взводу автоматників – а це сорок два бійці – у строю залишилося п'ятнадцять. А сьогодні нас лише двоє: я і полковник у відставці Микола Федірко з Ічнянського району...

Тридцять два роки віддав Іван Корбач службі в армії, поміняв 14 військових гарнізонів. Доля кидала його в Польщу, Німеччину, Західну Україну, Сибір, на Чукотку, Курильські острови, Кубу.

Після звільнення полковником у запас працював спецкором газети "Правда України". А це редакційні відрядження, зустрічі з людьми, нариси, оповідання, повісті, романи, це цілий світ цікавих героїв, серед яких багато земляків. Він встиг подарувати читачам романи "Терези Меркурія", "Сотники", "Останній похід короля", низку повістей і досліджень. Чотири книги присвячені рідному селищу й славній Чернігівщині.

Вагомою часткою його творчого доробку є й упорядковані знамениті земляцькі календарі "Чернігівщина – земля козацька", "Духовні святині Чернігівщини", "Чернігівщина у вогні", "Співоче поле Чернігівщини", "Чернігівщина краєзнавча". Саме вони здобули славу нашому столичному земляцтву, оскільки жодне інше не може похвалитися такими творчими здобутками.

Недарма уже в зрілому віці Іван Михайлович став членом Національної спілки письменників України, здобув звання лауреата обласної премії ім. М. Коцюбинського.

Добрі руки мого старшого побратима відтрудилися рік тому. Але продовжують працювати на виховання патріотів його чудові і надзвичайно цікаві книги, тож Іван Корбач залишається з нами.

Анатолій СОЛОМКО,
письменник

Перспективний план передбачає формування територіальних громад за повноваженнями, ресурсною базою, чисельністю населення та площею території. Поки що в Чернігівській області формується 81 об'єднана територіальна громада. Хоча раніше планували утворити всього 59 громад. І, як сказав керівник офісу реформ у Чернігівській області Ярослав Жиденко, це ще не остаточний поділ:

Новобиківській громаді - бути!

Деякі громади, ймовірно, захочуть об'єднатися інакше. Ми обов'язково зважатимемо на всі зміни, зокрема, коли робитимемо економічні розрахунки.

Цю думку підтримують і керівники області – голова облдержадміністрації **Валерій Куліч** та голова облради **Микола Звєрєв**. Вони також вважають, що кількість і межі громад можуть суттєво змінитися. Та завдяки вчасно схваленому плану область зможе отримати більш ніж 100 мільйонів гривень субвенцій на нагальні потреби територій.

І життя не забарилося підтвердити можливість змін за ініціативою знизу. Так, 22 червня відбулися збори уповноважених представників у селах Новий Биків, Старий Биків, Чистопілля.

На порядку денному одне доленосне питання – про добровільне об'єднання громад. Жителі згаданих сіл одностайно проголосували за об'єднану громаду з адміністративним центром у Новому Бикові. Одночасно було підтримано пропозицію звернутися до мешканців сіл Гаврилівка, Козацьке, Петрівка, Білоцерківці про приєднання до цієї громади. Більше того, учасники зборів надали згоду на об'єднання з громадами сіл Макіївка Носівського району та Знам'янка Прилуцького, від яких надійшли відповідні звернення.

Згодом на свої збори, які відкрив сільський голова **Михайло Корнобай**, зібралася громада Нового Бикова. Затим до слова запросили голову Бобровицької райдержадміністрації **Миколу Супруна**.

– Моя позиція була ввести до перспективного плану чотири громади з центрами в Бобровиці, Новому Бикові, Новій Басані та Вороньках. Це оптимальний варіант, який враховує інтереси всіх громад, – наголосив Микола Степанович. – Районна ж робоча група подала на розгляд президії обласної ради пропозицію про одну об'єднану Бобровицьку громаду, і її затвердили на сесії. Але ж при цьому порушувалося багато нормативів. Однією з вимог об'єднання є відстань, яка не повинна бути більше 25 кілометрів від адмінцентру до сіл. Вже не говорячи про те, що рішення про об'єднання ухвалюють тільки жителі сіл. Виходить, що волею сільських громад знехтували.

Хвилюють майбутні перспективи сіл, які відносяться до Новобиківської сільради, і керівників місцевого сільгосппідприємства ТОВ "Наташа-Агро". Своїми думками з приводу добровільного об'єднання поділився заступник генерального директора Українського аграрного холдингу **Олександр Шаманський**.

– Мені доводиться багато їздити по різних районах області. Всюди процес об'єднання проходить демократично, добровільно. Сільськогосподарські підприємства, які обробляють землі, можуть змінюватися, а люди завжди повинні жити достойно.

Села Новий Биків, Нова Басань відповідають всім вимогам закону про об'єднання громад і можуть стати їх центрами. Нині ТОВ "Наташа-Агро" вкладає в соціальну сферу Новобиківської сільської ради більше 250 тис. грн. в рік. Якщо в районі буде лише одна громада, всі кошти підуть у Бобровицю. І не відомо, що з них повернеться до села.

Виступив перед новобиківчанами і сільський голова Козацького **Володимир Ягола:**

– Ніхто за нас не може вирішувати, з ким об'єднуватися. Тиску на сільських голів не було, але трохи заплуталися. То одну кількість громад пропонували згори, то другу, то третю. Але на наступному тижні планується сход жителів нашого села, де й будемо вирішувати питання об'єднання.

Звернулася до земляків і заступник директора Новобиківської ЗОШ І–ІІІ ступенів **Людмила Кривченко:**

– У нас має бути своя громада. Давайте цей шанс, який посилає життя, використаємо. Адже у нас в Новому Бикові є школа, дитсадок, лікарня і все для того, щоб стати центром громади.

Про свою підтримку створення Новобиківської громади говорили також **Володимир Тертій, Антоніна Сойко.** Позицію молоді озвучила **Юлія Кириєнко:**

– Вважаю, що ми зобов'язані відстоювати свої інтереси до переможного кінця. Пропоную проголосувати за створення Новобиківської громади. Впевнена, що діти, внуки й правнуки будуть гордитися нашим рішенням.

Отже, реформа органів місцевого самоврядування, незважаючи на традиційну нерозбериху, набирає обертів.

Людмила ХВОЯ,
м. Бобровиця.

ОХОРОНЕЦЬ людського здоров'я

Рясно родить талановитих людей земля Чернігівська – варто лиш побіжно заглибитися в глибини української історії, аби побачити, скільки яскравих зірок зійшло з наших земель і засвітилося на духовному овиді народу. Великий внесок у цей розвій і прилуцького куточка Сіверщини, що народив десятки відомих учених і митців, навчителів і хліборобів. Серед них і доктор медичних наук, професор, полковник медичної служби Олег Григорович Шекера, якому цього літа виповнилося шістдесят.

Народившись у Прилуках у звичайній роботящій родині, за прожиті десятиліття він встиг пройти нелегкими армійськими шляхами, водночас постійно навчаючись. Його грунтовна освіта ділить простір наукової діяльності на три сфери – медичну, військову й державного управління. Для реалізації творчого пошуку вчений обрав першу, зосередившись на дослідженнях спеціальності "Загальна практика – сімейна медицина". На перший погляд, вона не вписується в суворий армійський регламент, де родинне життя знаходиться далеко не на чільному місці. Але, як кажуть, шляхи Твої неісповідимі, Господи, мабуть, була в тому виборі стратегічна мета Олега Шекери, яка й привела його згодом до нинішнього службового статусу.

У хронології професійного шляху періоди навчання логічно змінювали періоди практичної діяльності, накопичуючи нові знання та вміння. В 1978 році він закінчує військово-медичний факультет при Куйбишевському медичному інституті (РФ), після чого був призначений начальником медслужби полку. Згодом, як військовий лікар, у 1981–1989 роках очолював медичні служби ракетної бригади, мотострілецької бригади (1984–1986 рр., Афганістан) та бригади зв'язку. Завершальним етапом у творенні військової кар'єри стало навчання у військово-медичній академії в Санкт-Петербурзі. Його завершення співпало з епохальними подіями, коли тодішній Радянський Союз розвалився. Було те в 1991 році. І Олег Григорович зрозумів, що не зможе далі мандрувати в чужих краях, що його знання потрібні незалежній милій Україні. Так і з'явився в Київському медичному інституті ім. О. Богомольця новий енергійний викладач, який відразу знайшов спільну мову з колегами.

Армійський досвід знадобився в розбудові нових українських медичних структур. Після створення в 1993 році першого військового медичного закладу – військово-медичного відділення при Державному медичному університеті імені О. Богомольця О. Шекера був призначений начальником відділу наукової військово-медичної інформації. Через кілька років він став начальником НДЛ НДІ проблем військової медицини Збройних сил України та начальником кафедри організації медичного забезпечення армії Української військово-медичної академії. Завершенням цього періоду життя стало навчання в Національному університеті оборони України. З 2000 року Олег Григорович – заступник начальника військово-медичної академії з наукової роботи і водночас очолює науковий центр. Паралельно знову триває навчання – спершу в Інституті міжнародного гуманітарного права в італійському Сан-Ремо, згодом в Національній академії державного управління при президентові України.

Попрощався з армією остаточно в 2002 році. Можна було спокійно відпочивати як не на схилах Дніпра, так із вудочкою в мальовничих тихих луках над рідним Удаєм. Та шкода було носити в собі багатющий досвід роботи з людьми, медичні знання. І він охоче прийняв запрошення на роботу до Центрального науково-дослідного інституту ЗС України з його практично цивільним режимом роботи та творчим духом. А через кілька років він стає доцентом Українського тренінгового центру сімейної медицини НМУ імені О. Богомольця, професором кафедри сімейної медицини та амбулаторно-поліклінічної допомоги, завідувачем науково-організаційного відділу Інституту сімейної медицини післядипломної освіти імені П. Шупика. А в 2013 році Олег Григорович стає директором цього закладу, таким чином повернувшися до обраної в далекі студентські часи професії.

Він встигає скрізь. Видав дві монографії та понад 150 наукових праць. Поряд з основною роботою очолює Міжнародну громадську організацію "Міжнародна асоціація "Здоров'я суспільства", обіймає посаду головного редактора міжнародного науково-практичного часопису "Здоров'я суспільства".

Скажемо так: для того, щоб залишити яскравий слід у житті суспільства, треба мати й природній талант, і цілеспрямованість, і потужну працездатність. Усе це в нашого ювіляра є, все не лишилося непоміченим – свідками неординарності лікаря є й високі наукові титули, і низка державних нагород.

А ще ж Олег Григорович проніс через нелегкі мандрівні літа й любов до дружини, з якою подарували народові двох доньок. Хоча, як і кожному справжньому вченому, йому мріється зробити ще щось таке, що увіковічить многолітні його труди. Тому й сповідує кредо: "Життя – це те, що люди найбільше прагнуть зберегти і найменше бережуть".

Олег Шекера не прагне, а зберігає.

Людмила ТИМОФІЄВА
Фото Ганни СКРИПКИ

Одразу щиро зізнаємося: гучне словосполучення "атака віку" не власність редакції, не придумка газети, саме так назвали англійські історики атакуючий маневр легендарного підводного човна "С-13" на найбільший, найдосконаліший транспортний корабель німецького флоту "Вільгельм Густлоф". Це ті історики, котрі до рангу найбездарніших полководців минулого століття віднесли щедро перехваленого радянського маршала Жукова, маючи на увазі його численні "Піррові перемоги", задля яких у жертву було кинуто неймовірну кількість людських життів.

Учасники “Атаки віку”- наші земляки

А тут один підводний човен і його героїчний екіпаж на чолі з уславленим командиром Олександром Марінеску лише за один бойовий похід потопив фашистський човен і військовий транспорт Німеччини – "Генерал фон Штойбен" загальною водотоннажністю понад 40 тисяч тонн і знищив майже 10 тисяч гітлерівців.

Приємно, що в екіпажі капітана Марінеску було двоє наших земляків – інженер-лейтенант Яків Спиридонович Коваленко із Срібнянщини та моторист старшина першої статті уродженець Ічнянського району Павло Григорович Зубков. Сьогодні наша розповідь про одного з них – Якова Коваленка.

На Срібнянщині, якраз там, де в швидкоплинний звивистий Удай спокійно й виважено, аж трохи наче замріяно впадає річка Лисогір, розкинулось "мило, недбало" старовинне село Дігтярі, з пам'яті якого й досі не вивітрилися татаро-монгольські набіги й гострі пахощі духмяного дьогтю, який мешканці цього мальовничого селища виготовляли з прадавніх часів. Ось у цьому місці, яким свого часу милувався і наш незабутній Тарас, у незаможній селянській родині Спиридона Родіоновича і Параски Іванівни Коваленків народився меткий хлопчик, на честь котрого із святих названий Яковом.

Звичайно, розкішна природа Сіверщини не могла не скоригувати життєвий шлях свого юного краянина. Ще з малих літ Яків був закоханий в Удай. Особливо любив він річку навесні, коли після тривалого зимового затишшя вона виходила з берегів і створювала справжнісіньке мо-

ре, широке і глибоке, без краю і кінця. Це були найкращі часи у житті майбутнього моряка. Зі своїм товаришем Антоном Котенком хлопці сідали у батьківський човен, піднімали вітрила з маминих простирадл і тоді їх юні душі неслись у невідомі світи, відкриваючи в невеличких острівцях нові, незвідані землі.

Цю хлопчачу пристрасть заохочував у племінника його дядько Махтей Коваленко, моряк Балтійського і Тихоокеанського флотів.

Але несподівано прийшло до юнака інше захоплення. Ні, не дівчина. То буде трохи пізніше. Уславлена природа нашого краю не одного земляка збила з першообраного шляху, торуючи йому свіжу дорогу у нове мистецьке життя. Захопився наш герой образотворчим мистецтвом і після 10-го класу з атестатом відмінника без особливих зусиль стає студентом архітектурного факультету інституту інженерів комунального будівництва. Викладачі одразу примітили у студента Коваленка неабиякі здібності і пророкували йому славне майбутнє у царині скульптури. Недаремно дві його студентські роботи "Голова Сократа" і "Голова солдата у будьонівці" (висічена в граніті) експонувалися на художній виставці у Києві.

Але море, в якого колись мистецтво відібрало майбутнього моряка, не захотіло з цим примиритися і після першого курсу за покликом часу, відгукнувшись на заклик, подібний колишньому: "Дівчата – на трактор!", "Молодь – на флот!" та за пропозицією інститутського комітету комсомолу Яків вступає до Ленінградського військово-морського училища.

На третьому курсі його застала війна. З курсантів сформували винищувальний батальйон, який здійснював охоронну службу під Ленінградом, а ще в лісах і болотах області виловлював шпигунів і диверсантів.

Та ось восени 1941 року училище було евакуйоване у місто Правдинськ, де вже в листопаді відбувся терміновий випуск молодших інженерів-лейтенантів. Їх одразу направили у розташування бригади морської піхоти, де Коваленка призначили командиром мінометного взводу.

Не минуло й місяця, як їх, молодих і недоучених морських піхотинців, кинули під Москву. Дві доби без перепочинку тривав важкий кровопролитний бій. Ні на мить не покидав вогневу позицію Яків Коваленко. За героїзм і мужність та вміле керування взводом Якова призначають командиром мінометної роти. Саме там, під Москвою він отримав і першу нагороду, і перше поранення.

І служити б нашому краянину у морській піхоті невідомо скільки, якби на фронтах, що на Західному, що на Східному, не відбувалися такі часті переміни. Прийшов наказ всім курсантам четвертого курсу з'явитися в училище для завершення навчання. У стислий термін Яків закінчив училище і на початку 1944 року був направлений на Балтику командиром групи електромеханічної бойової частини на підводний човен "С-13", командиром якого на той час був знаний капітан Олександр Іванович Марінеску.

На флоті легендами обросла його відважна розвідка фарватера на Ботнічній затоці і зухвала висадка розвідників на Талліннському рейді. На все життя запам'ятав Яків Коваленко першу зустріч з уславленим командиром. А в ході тривалої розмови з'ясувалося, що молодий інженер-лейтенант земляк матері Олександра Марінеску. Тетяна Михайлівна Коваль родом із станції Лохвиця, а це зовсім неподалік його Дігтярів.

Швидко опанувавши техніку і таке складне і заплутане обладнання самої субмарини, Яків одразу влився у дружний екіпаж легендарного човна. А вже 1 жовтня 1944 року отримав перше бойове підводне хрещення, додавши до своїх "сухопутних" нагород і першу бойову нагороду підводника – орден Вітчизняної війни. До речі, в цьому бою відзначився і інший наш земляк, моторист Павло Зубков з Ічнянщини. Він був нагороджений медаллю Нахімова. А вже у січнево–лютневий похід 1945 року Яків Спиридонович йшов командиром електромеханічної бойової частини.

30 січня підводники помітили величезне судно. Була віддана команда атакувати його торпедами з надводного положення. Дві години тривала погоня за німецьким транспортом. Прорвавшись крізь охорону, підводний човен здійснив трьохторпедний залп. Після третього залпу на центрального посту моряки гучно прокричали "Ура-ура!".

Фашистський лайнер "Вільгельм Густлоф", диво тодішньої техніки довжиною 208 метрів і 25 метрів шириною, водотоннажністю 25484 тонни, на якому було понад 6000 гітлерівців, з них 3700 вишколених підводників, якими гросадмірал Деніц збирався укомплектувати понад 70 екіпажів підводних човнів, пішов під воду. Поза сумнівом, це була найбільш масштабна операція в історії підводних війн. Коли про це дізнався Гітлер, він в припадку люті дав команду розстріляти начальника конвою, а Олександра Марінеску заочно приговорив до смертної кари, оголосивши його ворогом рейху і своїм особистим ворогом. По всій Німеччині оголосили триденний траур.

А за тиждень екіпаж "С-13" потопив ще один німецький військовий транспорт – "Генерал фон Штойбен" водотоннажністю 14660 тонн. Він пішов на дно разом з 3600 солдатами та офіцерами і великою кількістю боєприпасів. За сміливість, рішучість і відвагу О. Марінеску був нагороджений орденом Леніна. Всі члени екіпажу отримали

інші високі урядові нагороди, Яків Спиридонович – орден Червоного Прапора. Підводний човен отримав звання Червонопрапорного.

Кожного разу, коли командир виводив човен в атаку на ворога, інженер-лейтенант знаходився на головному командному пункті електромеханічної бойової частини. Разом із своїми підлеглими він забезпечував командиру субмарини всі необхідні маневри як в надводному, так і в підводному положеннях, що значною мірою сприяло чіткому виконанню бойових завдань. Хоча часто доводилося опинятися в надзвичайно важкому, ледь не безвихідному становищі.

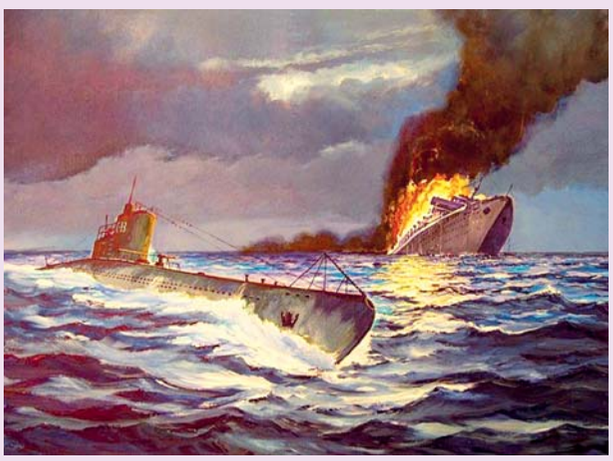

Після війни наш герой продовжував службу на Балтійському, Тихоокеанському і Чорноморському флотах. Обіймав посаду флагманського інженер-механіка з'єднання, служив у Центральному апараті Військово-морського флоту. А в серпні 1966 року капітана першого рангу Якова Спиридоновича Коваленка призначають заступником начальника Вищого військово-морського інженерного училища, якраз того, яке він закінчив у роки війни.

У 1971 році за відмінні успіхи в роботі його було нагороджено нагрудним знаком Міністерства вищої освіти. В 1975 році Я. Коваленко звільняється у запас, але продовжує підтримувати зв'язки з флотом. Декілька років він разом з іншими ветеранами-підводниками, письменниками і журналістами на найвищих рівнях відстоював честь і заслуги свого колишнього командира, добиваючись присвоєння О.І. Марінеску звання Героя.

У цих нелегких виснажливих митарствах у пошуках правди Яків Коваленко пережив три інфаркти, але не здавався. Продовжував атакувати бюрократичні установи, добиваючись справедливості.

Четвертий інфаркт був останній. Ратний подвиг офіцера Якова Коваленка як на суші, так і на морі відзначений п'ятьма орденами і медалями країни, в якій він чесно жив і за яку відважно боровся. Виростив двох синів, які пішли батьківськими шляхами – обидва офіцери-моряки. У музеї Срібнянського аграрного ліцею є куточок, присвячений відомому земляку-підводнику. Поповненням експозиції музею опікується його племінниця Надія Ломака. Чимало цікавих матеріалів і хвилюючих розповідей полишив її дядько, коли останній раз у 1978 році приїздив у незабутні Дігтярі, які відкрили йому прямий, довгий і нелегкий шлях у велике життя.

***

Десь на початку 90-х років у Ленінграді на Богославському цвинтарі, де похований Олександр Марінеску, біля його могили зустрілися двоє колишніх підводників, доля яких, хай і незначною мірою, все ж таки об'єднала. Яків Коваленко зустрівся з німецьким воєнним істориком Гейнцем Шоном, який у молоді роки служив на "Густлофі" і був одним з небагатьох, кому якимсь дивом вдалося врятуватися тієї жахливої ночі.

Про що була розмова двох колишніх ворогів – переможця і переможеного? Спочатку, як і годиться згідно кодексу морської честі, німець віддав данину талану і мужності командира "С-13". Потім Гейнц зізнався, що спочатку у нього на нас була злість, яка перетворилася на гірку образу, а затим прийшло філософське осмислення минулої війни. Він видав чимало книг про "атаку століття". Далі навперебій згадували подробиці тієї жахливої ночі. Йшла мова і про наше сьогодення, і про дітей і онуків, а на прощання два сивочолих чоловіки міцно потисли один одному руку.

Георгій МАЛИШ

Чотири спасіння Москви українцями

Перше спасіння в час епідемії чуми 1770–1772 років пов'язане з ім'ям сосничанина лікаря Опанаса Шафонського, про що вже розповідав наш часопис.

Друге спасіння, що носить легендарний характер, пов'язане з постаттю славетного кошового отамана Запоріжської Січі Івана Сірка. Сталося це в час Вітчизняної війни. Коли російська армія під натиском військ Наполеона відкотилася аж під Бородіно і вся російська імперія опинилася під загрозою повного краху, козак Михайло Неліпа розповів фельдмаршалу Михайлу Кутузову історію про чудодійну силу правиці козацького ватага. Іван Дмитрович заповів козакам після своєї смерті відрізати його правицю й ходити з нею в походи. Козаки виконали той заповіт і, зустрічаючись із ворогом, виставляли руку зі словами: "Душа і рука Сірка з нами!" І неодмінно перемагали. Руку кошового поховали тільки після зруйнування Січі москалями.

А родина Неліпів з покоління в покоління доглядала за останками отамана в Капулівці.

Поміркувавши, Кутузов послав козаків по чудодійну руку. Але дід Михайла Неліпи довго не погоджувався віддавати її. Нарешті внук умовив родича й той видав чудодійну правицю тільки під особисті гарантії фельдмаршала. її тричі обнесли навколо зайнятої французами Москви, і ті без примусу покинули російську столицю. Ця історія здавалася б неймовірною, але чому ж тоді після війни, в 1813 році, Кутузов клопотав про поховання праху Івана Сірка?

Третє спасіння відбулося в 1919 році. В степах під Уманню сталася блискуча, хоча й замовчувана істориками сусідніх країн, перемога української зброї над білогвардійцями генерала Антона Денікіна. Її здобули в бою погано озброєні, практично не навчені українські хлопці Запоріжжя та Херсонщини під командуванням ватажка повстанського селянського руху 1918–1921 років анархіста, політв'язня Нестора Івановича Махна (Міхненка), який увійшов в історію як видатний тактик ведення партизанської війни.

Після тієї перемоги батько Махно пройшов по тилах розбитої білої армії. В результаті цього керівник Білого руху генерал Денікін, збройні сили якого наступали на Москву, щоб задавити більшовицьку революцію та відновити імперію, змушений був направити в українські степи частину своїх кращих сил – козацьку кінноту.

За свою історію Москва пережила багато випробувань. Деякі з них були відвернені завдяки українцям. Зупинимося на чотирьох із них.

Їх-то і не вистачило для того, щоб вибити червоних з Москви та змінити результат громадянської війни. А за військові дії проти Денікіна Нестор Махно був нагороджений врятованими більшовиками одним із перших орденом Червоного прапора.

Четверте спасіння Москви українцями пов'язане з Великою Вітчизняною війною. Про це не слід забувати особливо зараз, коли нинішній кремлівський зверхник заявляє на весь світ, що ту війну з фашистами росіяни могли б виграти без українців. Йдеться про визначальну роль Київської оборонної операції, що тривала в липні–вересні 1941 року. Саме тоді відзначився командуючий Південно-Західного фронту генерал-полковник Михайло Петрович Кирпонос, уродженець села Вертіївка на Ніжинщині.

На підступах до Києва точилися запеклі бої. Близько 200 тисяч киян добровільно вступили в ряди Червоної армії. В місті було створено народне ополчення, розгорнулися оборонні роботи. Контрудари армії, стійка оборона не дали змоги ворогові з ходу оволодіти містом.

З середини серпня основні бої розгорнулися північніше та південніше від Києва. 15 вересня танкові армії Вермахту з'єдналися в районі Лохвиці. Війська Південно-Західного фронту потрапили в оточення. 19 вересня наші частини залишили Київ і почали відхід на схід. У боях загинули Михайло Кирпонос, член Військової ради Михайло Бурмистенко, начальник штабу фронту Василь Тупиков. Та київська оборонна операція, незважаючи на невдалий кінець, відіграла значну роль у зриві німецьких планів "блискавичної війни", в тому числі й швидкого захоплення Москви. Таким було четверте спасіння ціною крові сотень тисяч українців – армійців і ополченців, ціною неймовірних руїн на священних кручах літописного Києва.

За свідченням визначного німецького воєначальника часів Третього Рейху, на час Київської оборонної операції командувача 2-ї танкової групи Гайнца Вільгельма Гудеріана, загальна кількість полонених, захоплених в районі Києва, перевищила 290 000 чоловік. За даними, опублікованими в 1993 році Генштабом Збройних сил Російської Федерації, радянські втрати склали понад 700 000 осіб, з них 627 800 безповоротно. Серед загиблих великий відсоток складають українці.

Такою була ціна четвертого спасіння Москви українцями.

Олексій ОРЄХОВИЧ

Приватні бібліотеки – значима складова української культури. З'явившись раніше, ніж публічні, вони стали основою їх формування. Вивчаючи приватні книжкові зібрання, можна отримати унікальні відомості про менталітет народу, відчути дух епохи, зрозуміти суспільні настрої певного історичного періоду.

Приватні дворянські бібліотеки наших країв

Цікавим історико-культурним утворенням є й сільська садиба як форма життєдіяльності панівного прошарку на території Лівобережної України, велику частину якої складала наша Чернігівщина.

Це питання свого часу досліджували відомі культурні діячі В. Горленко, П. Зленко, І. Каганов, О. Лазаревський, Ф. Ніколайчик та інші. їхні розвідки стосувалися переважно аналізу книжкових зібрань видатних осіб та деяких інших проблем. Проте й сучасним дослідникам випадає чимало роботи в цій галузі, аби нащадки сповна використали духовний досвід попередників.

Відомо, що в XIX столітті остаточно сформований дворянський стан зарегламентував себе як збирачів інтелектуального стрижня українського суспільства. Велика частина відомих дворян в Україні та Росії мала власні садиби, які почасти були й низовими культурними центрами, що не могли обійтися без власних книгозбірень. Саме помістя сприяли розвитку книжкової культури дворян. Відтак, читацькі традиції забезпечували розвиток домашнього виховання. Почалося формування перших книжкових колекцій. У подальшому зацікавленість до придбання книг у гідному поліграфічному виконанні стимулювало виникнення моди на складання приватних бібліотек. При цьому найзначнішою частиною фамільних архівацій був епістолярій, який відбивав обставини життя, службової кар'єри, побуту, культурний рівень авторів, їх громадянську позицію, думки та настрої. Такі зібрання зачиналися ще в XVII столітті, коли кожен старшинський рід прагнув створити колекцію документів про власну історію. Тож фамільні рукописні зібрання Лівобережжя України були унікальним соціокультурним феноменом суто українського походження.

Виняткового значення подібним архівам як історичним джерелам надавав А. Стороженко – нащадок старшинського козацького роду, сам власник великої фамільної збірки. Історики-аматори того часу С. Нос та С. Гатуцк теж наголошували на виняткового значенні збірок. Вже у наш час на початку 90-х років поставила питання про особливості складу й методику аналізу фамільних архівів Г. Швидько.

Важливе значення мали не лише каталоги книжкових зібрань, а й інтер'єр самого приміщення читальні. Так, відомості про значну бібліотеку маєтку родини Лашкевичів у селі Брахлів Новозибківського повіту Чернігівської губернії вже з середини XVIII століття, коли садиба належала бунчуковому товаришу С.І. Лашкевичу, містяться в каталозі, який вели кілька осіб (у тому числі й сам господар). Якщо станом на 1764 рік бібліотека нараховувала 371 книгу, то вже на межі XVIII – XIX століть у ній містилося до 12 тисяч томів.

Каталог книгозбірні в садибі Ґалаґанів села Сокиринці Прилуцького повіту був складений М. Маркевичем, власником унікальної бібліотеки у садибі в селі Турівка того ж повіту, що поповнювалася кількома поколіннями сімейства Маркевичів – Марковичів. За цим каталогом станом на 1853 рік Галаганівська бібліотека нараховувала до двох тисяч томів.

Не менш вагомими для вивчення обставин накопичення садибних бібліотек поряд з епістолярною спадщиною є маргіналії – помітки на полях книг. їхню високу інформативність відзначили ще дослідники початку XX століття, зазначивши, що в коротких написах невеличкої бібліотеки можуть переховуватися відомості про сімейні зв'язки, місцеві інтереси кількох поколінь однієї родини.

Унікальним джерелом для вивчення бібліотечних зібрань як "живого" явища в процесі розвою культурних надбань української панської садиби є мемуарна література. Надзвичайно цікаві в цьому сенсі хоча б "Дневные записки" генерального підскарбія Я.А. Марковича, засновника садиби в селі Сваркове Глухівського повіту Чернігівської губернії, чия біографія засвідчує високий інтелектуальний рівень козацько-старшинської верхівки доби Гетьманщини.

Опрацювання різноманітних джерел дозволяє дійти висновку, що ще до початку XIX століття в українських землях сформувалися значні бібліотеки, що належали знатним особам, які прагнули самоосвіти, мали визначені фахові інтереси. Тому в них зберігалися видання з історії, філософії, теології, юриспруденції, філології, твори античних авторів та європейських енциклопедистів, періодика, календарі.

Мала місце й тенденція до збільшення в садибних зібраннях кількості праць з історії України. Так, у Галаганівській книгозбірні в Сокиринцях на початку 1850-х років були такі видання: "Старина Малороссийская, Запорожская и Донская" М. Сементовського, "Славянская мифология" та "Древности, изданные Временною комиссиею разбора древних грамот" М. Костомарова, "Запорожская старина" та "Святилища, обряды языческого богослужения древних славян" І. Срезневського, "Повесть об украинском народе" П. Куліша, "Очерк истории Киева" М. Закревського та інші.

Отже, дослідження дають можливість побачити, з одного боку, як загальна, пануюча ідеологія відбивається в конкретній постаті та її світогляді, системі цінностей, а з другого боку, як окремий книгофіл формує культурний контекст епохи, а що залишається індивідуальним, особистісним. Давній досвід нашої української еліти не повинен забуватися і в наш час.

Анна РОДІОНОВА,
студентка Чернігівського інституту історії, етнології та правознавства імені О. Лазаревського

Від редакції. *Історичний екскурс аспірантки А. Родіонової, вихованки доцента Юрія Русанова, члена редколегії нашого часопису, особливо актуальний для нашого часу, коли публічні бібліотеки області опинилися у вкрай важкому становищі, позбавлені нових книжкових надходжень і коштів.*

Виникає слушне питання: що ми залишимо нащадкам в духовній сфері?

Назустріч сонцю

У столиці стародавнього Лукомор'я Томську мене мав приймати голова Чернігівського земляцтва Михайло Худобець, з яким я ще задовго до подорожі познайомився завдяки Інтернету. Він гарантував квартирування в місті й багату культурно-журналістську програму. Кілька слів про нього. Він родженець Чернігівщини, але з 1960 року мешкає в Томську. Приїхав сюди працювати після служби в армії та й пов'язав подальше життя з Сибіром.

Фрагмент із книги мандрувань

Зустрілися з Михайлом Яковичем біля центрального корпусу Томського університету. Він запропонував таку програму дій:

– Зустрічі із земляками розпочнемо завтра. Зараз же поїдемо на квартиру, де житимеш. Вона належить моєму синові, але в ній триває ремонт, тому вільна. Ліжко, холодильник, гаряча вода – все це є. А ще – чудовий вид з вікна і поруч з будинком – річка Томь. Якщо забажаєш, можеш скупатися.

Ми поїхали на Заозерний провулок, в старовинну частину Томська, яка має назву Заозер'я. Сто років тому тут було невелике озеро, що з часом висохло. Залишилася тільки вулиця Набережна озера.

Наступного дня я встановив своєрідний рекорд у власній журналістській практиці – взяв шість інтерв'ю. Цьому знову посприяв Михайло Худобець – людина надзвичайно енергійна і невгамовна.

– Ти обов'язково повинен зустрітися з найвідомішими чернігівцями Томська.

Я вже поінформував їх про твій приїзд. Сідай у машину і готуй до роботи диктофон.

О 9-й ранку ми завітали на невеличке приватне підприємство "Абісіб", де виробляється однойменний медичний препарат. Це екстракт ялицевого масла, який дуже благотворно діє на людський організм: очищує "брудну" кров, покращує стан людини після хіміотерапії та радіаційного опромінення, підвищує імунітет. Винахідником "абісібу" став Микола Якович Костеша, уродженець Чернігівщини. На жаль, його в той час не було в Томську, але про історію препарату розповів його син Костянтин.

…Ідея народилася наприкінці 1980-х років, коли почався кооперативний рух.

Отримали в банку кредит, придбали кілька установок для виробництва ялицевого масла, в 1989 році виготовили першу промислову партію. Проводили дослідження на коровах і свинях, поступово удосконалювали технологію.

Пересвідчившись у позитивних результатах, запросили до співпраці 50 добровольців із шлунково-кишковими захворюваннями, потім "абісіб" дав чудові результати при застосуванні його чорнобильцями в Україні. Далі був захист чотирьох кандидатських і двох докторських дисертацій. Сьогодні препарат широко відомий не тільки в Росії, а й в інших країнах.

До речі, "абісіб" не зашкодить і абсолютно здоровій людині – в якості профілактичного засобу.

Після цього поїхали до Томського університету на зустріч із професором Едуардом Ісааковичем Черняком. Розмова з ним розпочалась у просторому фойє.

– Я народився й виріс у Чернігові, в районі П'яти Кутів, у 1959 році закінчив міську школу № 8. З 1962 по 1965 рік проходив у Томську строкову службу.

Після армії вступив до місцевого університету й з тих пір "приріс" до Сибіру.

Свій шлях у науці починав з молодшого наукового співробітника, певний час навіть очолював обласний краєзнавчий музей. І досі займаюся краєзнавчою та історичною роботою.

Незважаючи на значну відстань між Черніговом і Томським, Едуард Черняк не пориває зв'язків з батьківщиною. Навпаки – налагодив співробітництво між Томським університетом і Чернігівським педуніверситетом ім. Т. Шевченка.

Розроблені і здійснюються спільні проекти (наприклад, філологи обох навчальних закладів розробляють тему "Роль слов'янської культури в освоєнні Сибіру"), історики, філологи та філософи обох міст зустрічаються на багатьох наукових конференціях.

Зайшовши до найстарішого в азійській частині Росії вищого навчального закладу, я не скоро з нього вийшов. Бо Едуард Ісаакович довго водив по його коридорах, кабінетах і аудиторіях, розповідаючи про історію університету.

Показав музей археології та етнографії Сибіру і університетський гербарій, заснований наприкінці XIX століття першим вченим садівником університету П.М. Криловим. В приміщенні гербарію збереглася значна частина початкового інтер'єру цього 4-кімнатного кабінету, довгі масивні дерев'яні столи, старовинний годинник з гучним, але хриплуватим боєм, високі поліровані шафи, заставлені рядами коробок з тисячами гербарних листів. Цікаво, що зразки рослин досі монтуються на блакитному папері, запас якого також був зроблений засновником гербарію. У великому ботанічному саду, який оточує університет, побачив могилу відомого мандрівника, вченого і дослідника Сибіру, Китаю та Монголії XIX століття Григорія Потаніна (помер у 1920 р.).

Тут же ще кілька професорських могил. А взагалі Томський державний університет – це велика і надзвичайно цікава "країна", через яку і весь Томськ називають Наукоградом.

Наступним чернігівцем, з яким мене познайомив Михайло Худобець, став доцент кафедри теорії і практики журналістики Томського університету Владислав Губський. Народився він у переможному 1945 році в селі Безуглівка Ніжинського району. Через три роки батька, вчителя математики, заарештовують і за 58-ю статтею засуджують на 10 років таборів. Невдовзі після того В.В. Губський разом з матір'ю переїжджає на Середній Урал, у місто

Верхня Салда, де жив його дід. Подальше життя Владислава Володимировича було пов'язане зі Свердловськом і Львовом, а з 1974 р. – з Томським. Владислав Губський – один з найавторитетніших журналістів області. Це чесна і порядна людина, яка вміє досягати поставленої мети. Працюючи в газеті, захищав людей від сваволі чиновників, тепер учить цьому своїх студентів. Допомогти людині, підставити їй у скрутний час плече – визначальна риса характеру Владислава Губського.

Вихідці з Чернігівщини створюють і спортивну славу Томська. У 2002–2003 роках у місцевій футбольній команді "Томь" грав чернігівець Андрій Білоусов.

А згодом чемпіоном Європи з пауерліфтінгу став уродженець Ніжина Андрій Чесноков. З ним я зустрівся біля стін кафедрального Богоявленського собору, котрий, як виявилося згодом, також має певне відношення до сіверської землі.

– Народився я в Ніжині в 1974 році, але у віці 15 років разом з батьками переїхав у Томськ, де з золотою медаллю закінчив середню школу, а в 1995 році з червоним дипломом – факультет фізвиховання ТДУ. Спортом займаюся з дитинства і вважаю, що зміг досягти певних вершин. У 2004 році став чемпіоном і рекордсменом Європи, був рекордсменом Росії і світу. Але зараз вирішив відійти від великого спорту, щоб захистити докторську дисертацію.

– Андрію, а на батьківщині буваєш?

– Дуже рідко. В Новгород-Сіверському районі живе моя бабуся, провідую її.

Та й друзі дитинства залишились на Чернігівщині. Хоча щодо друзів. Був у мене дуже хороший друг, але загинув від наркотиків. Боляче дивитись на сьогоднішню молодь українського села. Найстрашніше те, що вона не бачить виходу з такого життя, тому й заповнює свій час горілкою й наркотою…

Чимало чернігівців є серед томських медиків. Одна з них і Наталія Просєкіна – молода, привітна, красива жінка з щирою українською душею. Коли Михайло Худобець познайомив мене з нею, Наталія відразу увійшла у становище журналіста, що має взяти шосте інтерв'ю впродовж дня.

– Михайле Яковичу, ви їдьте собі, а Олександра я беру під свою опіку, бо він, здається, вже стомився від напруженого графіка.

І запросила до себе додому пообідати, де й розповіла про себе.

– Народилася я в Олександрівці Бобровицького району, вчилася в Києві, потім у Томську. Тут же й заміж вийшла, народила сина, але сімейне життя з чоловіком не склалося. Та син – моя радість і підтримка. Зараз навчається в Києві і дуже хоче оселитися в Україні. А я ще не вирішила, залишати Томськ чи ні. Тут я маю хорошу роботу і авторитет серед колег та пацієнтів. В Україні ж доведеться все це доводити.

Після обіду Наталія запропонувала прогулятися по старому Томську. Вона ж була і моїм гідом. І почалося все з відвідин Богородицько-Олексіївського чоловічого монастиря, що

знаходиться поруч з будинком Наталії на вулиці Крилова. Те місце пов'язане з однією з найбільших загадок і легенд в історії Томська. Йдеться про історію святого Феодора Томського – старця Феодора Кузьмича, яка почалася з таємничої смерті російського імператора Олександра I в Таганрозі 19 листопада 1825 року.

Цар помер у віці 48 років в розквіті фізичних сил, у променях світової слави переможця Наполеона. Незабаром виникла легенда про те, що він не помер, а таємно вирушив у Святу землю до Гробу Господнього в Єрусалим, отримавши благословення від відомого своєю святістю Серафима Саровського, якого мав за духовного батька. Восени 1836 року в місті Красноуфімську на Уралі поліція затримала мандрівного старця Феодора Кузьмича і відправила його у заслання на схід Томської губернії. Пізніше, з 1858 року до самої смерті старець жив у Томську і був похований біля Богородице-Олексіївського монастиря. Відразу після смерті Феодора Кузьмича пішов поголос, що під його іменем доживав віку імператор Олександр I.

У Томську багато й інших храмів. Найкрасивішим із них є Воскресенська церква, збудована в рік заснування міста – 1604. Головним храмом Томська сьогодні є кафедральний Богоявленський собор. Він особливо близький нашим співрянам, бо оберігає архієрейський посох святителя Феодосія Чернігівського, принесений в Томськ преосвященним Агапітом, першим томським архієреєм.

Дерев'яна архітектура Томська – це взагалі казка. На жаль, до наших днів збереглися лише старі будинки кінця XIX – початку XX століття, але і в них очевидні традиції дерев'яного зодчества російської півночі, російського бароко й класицизму, і все це підсилене декоративністю, запозиченою у місцевих і східних народів. На жаль, дерев'яній архітектурі властивий недолік – загальний темний колір старіючого дерева. Крім цього, дерево не вічний матеріал, воно потребує постійного догляду й реставрації.

Виконуючи одне з завдань експедиції – дослідження масових репресій – завітав я і в Томське обласне відділення "Меморіалу". Воно працює в музеї історії політичних репресій, що міститься в колишніх підвалах-застінках НКВС.

У жахливі роки більшовицької інквізиції двоповерховий будинок обласного управління чекістів і їхня тюрма знаходилися на відстані якихось 50 метрів одне від одного. Щоб томичі не бачили, як з тюрми до управління водять закривавлених і знесилених людей, між будинками прокопали підземну галерею. Тривалий час не було відомостей про те, де знаходяться місця поховання розстріляних жертв репресій. Допомогла річка Томь, води якої на початку 1990-х років розмили крутий берег. З нього почали вивалюватися людські кістки і навіть окремі тіла, які у піщаному ґрунті муміфікувалися.

На моє прохання скласти список уродженців Чернігівщини, знищених на території Томської області, голова "Меморіалу" Борис Тренін пообіцяв зробити це й передати мені.

Таким відкрився мені Томськ – найчернігівське місто Сибіру.

Олександр ВОЛОЩУК

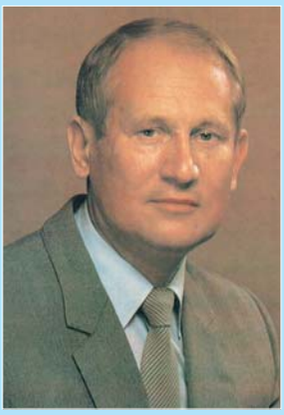

Записане в душі

Анатолій Клименко ніколи не був професійним літератором, хоча майже все трудове життя мав справу з книгою. Та, як відомо, багато людей звертаються до поезії, коли розкрилюється душа, коли хочеться висповідатися перед сучасниками, сказати б, вишуканим словом. І це йому вдається в кращих віршах. У них музика кованого ритму, пластична образність, а головне – щирість уболівання за долю народу, тонке відчуття природи.

***

На півсела – три цвинтарі великі
Між полинів, ромашок, гірчаків.
Між стел, хрестів і каменів безликих
Щодня моїх хоронять земляків.

Вмирають молоді, старі, каліки,
Чоловіки, жінки і діти мруть.
Від безнадії не існують ліки,
То як селу надію повернуть?

***

І знову гудуть заметілі,
Сніги полонили село.
В сплюндрованій бідній артілі
І світло вже зникло, й тепло.

Без даху корівник й свинарник,
Не світиться жодне вікно.
Микола-свинар і напарник
У темряві дудлять вино.

"Пальонка" вином тут зоветься,
Її хоч залийся в селі.
І місце у списку знайдеться
Тому, що сидить на нулі.

Новітня реформа земельна –
Черговий новітній обман,
Де підлості зрада пекельна
І злий безпросвітний туман.

Живу на землі

Живу на землі край Чумацького Шляху,
Де пахнуть полин й голубі чебреці,
Де в сині небесній вінчаються птахи,
Радію за землю, вівси й пшениці.

І вірю завжди в весняне вознесіння
Кохання й любові, цілунків і сліз,
Квіток і трави, всього зілля-тройзілля,
Пташок у бузках, в гіллі верб і беріз.

Надій вознесіння, добра і поваги,
Гармонії, миру, душевних щедрот.
Щоб підлі прокляття не знали наснаги
Й за мову мою не душили народ.

Так, досить вже злобу в серця висівати,
Щодругому годі вже гетьманом буть,
Забувши про Бога, безбожно брехати –
Фальшиві вожді у неславі падуть.

Та все-таки вірю: прокинуться люди,
Брехливих пророків з трибун проженуть,
Забудуть похмуру дорогу в нікуди
І вийдуть на світлий, на праведний путь.

Чайка все плаче

Чайка кружляє, журно кигиче,
Б'ється об землю сизим крилом.
Чого вона плаче? Кого вона кличе?
Чого так страждає над рідним гніздом?

Бідна пташина огорена б'ється,
Марно шукає своїх дитинчат.
Знизу хлопчина нахабно сміється
Й не випускає малих чаєнят.

Він ще не звідав щастя батьківства,
Серце за діток своїх не болить.
Йому це забава, просто бісівство,
Він сам ще не знає, що тупо творить.

Хлопчику любий, мила дитинко,
Маму свою хоч на хвильку згадай.
Ти ж сам ще як та жовторота пташинка.
Як мамі своїй, чайці діток віддай.
Чайка літає, чайка все плаче…

Медвежий кадуб

Козацькому генералу, дорогому земляку і другу Петру Даневичу до славного ювілею

Буваєте Ви схожим на Тараса,
Завжди із нами в думах і піснях.
Ви теж в земляцтві – гордість і окраса,
Достойно несете козацький стяг.

Ви шлях пройшли в борні, трудах і славі,
Були свята, а більше лихоліть,
Ви серце обпекли своє в заграваx,
В Чорнобилі, де саркофаг стоїть…

Ви, як Тарас, боролись і творили,
До сонця підняли "Дніпровську Січ",
У "Побратимах" Ваша добра сила,
В строю завжди Ви разом пліч-о-пліч.

А як Вас люблять юні козачата!
Для них Ви – Сагайдачний на коні.
Милуються Даневичем дівчата
І квітнуть, як лілеї, повесні.

Шанують Вас і люблять земляки
За добрі справи, мужню, щиру вдачу.
Бажаємо здоров'я на віки
Й любові неземної на додачу.

Сьогодні Вкраїна, Десна і Дніпро
Скандують невпинно:
– Тримайся Петро!

Медом поділився
Петро Медвідь

ОТЧИЙ ПОРІГ
Шеф-редактор
Віктор ТКАЧЕНКО
Головний редактор
Леонід ГОРЛАЧ
Засновник: товариство "Чернігівське земляцтво" в м. Києві

Газета зареєстрована Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 06.XI.2001 р.
Реєстраційне свідоцтво: серія КВ №5594
Передплатний індекс 37630

Адреса редакції:
02660, Київ, Броварський проспект, 15, тел. 206-87-12
Контакти: www.chz.org.ua, e-mail: otporig@ukr.net

РЕДАКЦІЙНА РАДА:
В.В. Ткаченко, В.І. Авдєєнко, Л.Н. Горлач (Коваленко), А.Л. Курданов, Т.А. Літошко, П.І. Медвідь, О.Ф. Орєхович, Ю.А.Русанов, М.М. Ткач, В.В. Пушкарьов, В.Є. Устименко, М.І. Халимоненко.

За достовірність фактів, точність імен і прізвищ, географічних та історичних реалій відповідають автори публікацій.

Передрук тільки з відома видання.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Літературний редактор ***Ганна Скрипка.***
Комп'ютерний набір ***Ганна Скрипка.***

Верстка, дизайн ***Оксана Кисленко.***

Надруковано та зверстано на замовлення товариства "Чернігівське земляцтво" в м. Києві у КП "Редакція журналу "Дім, сад, город".
Тираж 1000.